

Κεφάλαιο 5^ο: Συμπεράσματα

Ο τομέας της ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη τείνει να αλλάξει ριζικά εξαιτίας της απελευθέρωσης της αγοράς αλλά και της προσπάθειας που κάνουν οι επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας να κερδίσουν μερίδια αγοράς εκτός της χώρας καταγωγής τους τα τελευταία χρόνια. Το 2007 ήταν χρονιά σταθμός για τον κλάδο αφού πραγματοποιήθηκαν τρεις πολύ σπουδαίοι επιχειρηματικοί γάμοι.

Αναμφισβήτητα η κορυφαία επιχείρηση του κλάδου από άποψη μεγέθους είναι η Γαλλική EDF. Διαθέτει σταθμούς παραγωγής με τη μεγαλύτερη εγκατεστημένη ισχύ σε όλο το κόσμο και παράγει τη τριπλάσια ποσότητα από τη δεύτερη σε σειρά Ευρωπαϊκή επιχείρηση E.ON. Επίσης πουλάει τις περισσότερες KWh από οποιαδήποτε Ευρωπαϊκή επιχείρηση ηλεκτρικής ενέργειας στο κόσμο. Από οικονομικής πλευράς, διαθέτει το μεγαλύτερο ενεργητικό και δημιουργεί τα περισσότερα λειτουργικά κέρδη.

Τη πρωτοκαθεδρία της EDF ήρθε να αμφισβητήσει μια νέα ενεργειακή επιχείρηση, επίσης Γαλλικών συμφερόντων, που προήλθε από τη συγχώνευση δυο ενεργειακών κολοσσών, της Gas de France και της SUEZ. Η Gas de France είναι η Γαλλική κρατική επιχείρηση που δραστηριοποιείται στο τομέα του φυσικού αερίου σε παγκόσμιο επίπεδο. Η SUEZ, που λίγο πριν προχωρήσει στο γάμο αυτό εξαγόρασε πλήρως τη Βελγική Electrabel, δραστηριοποιείται στο τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας τόσο στη Γαλλία όσο και στις κάτω χώρες (BENELUX) της Κεντρικής Ευρώπης. Η νέα εταιρεία έχοντας ένα τεράστιο χαρτοφυλάκιο πελατών, μοναδικό ίσως στο κόσμο, και έχοντας το στρατηγικό πλεονέκτημα του φυσικού αερίου απειλεί πραγματικά τη πρωτιά της EDF στο κλάδο. Με μοναδικό ίσως σε μέγεθος αριθμό εργαζομένων, κύκλο εργασιών και καθαρά κέρδη που της δίνουν ήδη τη πρωτιά στα μεγέθη αυτά στο κλάδο φιλοδοξεί στο μέλλον να φτάσει και να ξεπεράσει τη Γαλλική εταιρεία ηλεκτρικής ενέργειας EDF.

Η τρίτη σε σειρά επιχείρηση του κλάδου είναι η Γερμανικών συμφερόντων E.ON. Στους περισσότερους πίνακες κατάταξης πλασαρείται ανάμεσα ή αμέσως μετά τις δύο Γαλλικών συμφερόντων ενεργειακές επιχειρήσεις. Παράγει και πουλάει τις μεγαλύτερες ποσότητες ηλεκτρικής ενέργειας μετά την EDF.

Η τέταρτη επιχείρηση του κλάδου είναι σίγουρα η Ιταλική ENEL. Με την εξαγορά που πραγματοποίησε της Ισπανικής ENDESA, πλασαρίστηκε στις 5 κορυφαίες επιχειρήσεις του κλάδου. Κατέχει τη τέταρτη θέση στους περισσότερους πίνακες κατάταξης ενώ είναι δεύτερη σε αριθμό πελατών και διαθέτει τη μεγαλύτερη εγκατεστημένη ισχύ σταθμών παραγωγής μετά την EDF.

Τη κορυφαία πεντάδα των επιχειρήσεων του κλάδου συμπληρώνει η RWE η οποία κατέχει τη πέμπτη θέση στους περισσότερους πίνακες κατάταξης. Αυτές οι πέντε επιχειρήσεις είναι οι κορυφαίες επιχειρήσεις του κλάδου που όλες μαζί έχουν ένα πολύ μεγάλο κύκλο εργασιών, εκατοντάδες χιλιάδες εργαζομένους που εξυπηρετούν εκατομμύρια πελάτες και αποτελούν τη ραχοκοκαλιά του

ηλεκτρικού συστήματος στην Ευρώπη. Από εκεί και κάτω ακολουθεί η Ισπανική ENDESA, η εξαγορά της οποίας από την Ιταλική ENEL αποτελεί τεράστια επιτυχία για τους Ιταλούς που κατάφεραν να τη κατακτήσουν ενώ είχε πάρει το δρόμο προς τη Γερμανική E.ON.

Ακολουθεί η IBERDROLA η οποία μετά την εξαγορά της Scottish Power έχει ενισχύσει δυναμικά τη θέση της στο κλάδο. Είναι έβδομη σε εγκατεστημένη ισχύ και όγδοη σε παραγωγή και πωλήσεις ηλεκτρικής ενέργειας. Από οικονομικής πλευράς κατέχει θέσεις από πέμπτη έως όγδοη σε όλους τους πίνακες κατάταξης στα οικονομικά μεγέθη που έχουν επιλεχθεί. Πρόκειται για εταιρεία που επενδύει σημαντικά ποσά στις ανανεώσιμες πηγές τα τελευταία χρόνια φιλοδοξώντας να κατέχει ηγετική θέση σε αυτό το κλάδο.

Η Σουηδική VATENFALL βρίσκεται στην επόμενη θέση αφού παράγει και πουλάει τόσες KWh ώστε να βρίσκεται στην έκτη θέση της σχετικής κατάταξης με σταθμούς παραγωγής που η εγκατεστημένη ισχύ τους τη φέρνουν στην όγδοη. Τα οικονομικά της μεγέθη τη κατατάσσουν σε θέσεις από όγδοη έως ένατη. Πρόκειται για ιδιαίτερα δυναμική και καινοτόμο επιχείρηση που έχει κερδίσει και το βραβείο της καλλίτερης εταιρείας για να δουλεύει κάποιος στη χώρα της, μοναδική επιχείρηση ηλεκτρικής ενέργειας που έχει κερδίσει ένα τέτοιο βραβείο και είναι ιδιαίτερα περήφανη γι' αυτό.

Τη πρώτη δεκάδα στο κλάδο συμπληρώνουν η Τσέχικη CEZ και η Γερμανική EnBW. Οι δύο αυτές εταιρείες ακολουθούν εντελώς διαφορετικές πολιτικές. Η μεν CEZ επεκτείνεται συνεχώς στο εξωτερικό και ιδιαίτερα στη Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη ενώ η Γερμανική EnBW παραμένει σταθερή στη Γερμανία μη έχοντας αποκτήσει ούτε MW στο εξωτερικό βελτιώνοντας απλά τις υπηρεσίες που προσφέρει στους πελάτες της.

Τη πρώτη θέση από τη επόμενη δεκάδα έχει η CENTRICA αφού προηγείται στους περισσότερους πίνακες κατάταξης με τα επιλεγέντα οικονομικά στοιχεία αν και υστερεί σε εγκατεστημένη ισχύ και παραγωγή. Οι υπόλοιπες τέσσερις θέσεις ανήκουν στη ΔΕΗ όπου έχει πολύ σημαντική παραγωγή και εγκατεστημένη ισχύ αλλά η κερδοφορία της υστερεί δραματικά έναντι των ανταγωνιστών της, τη Πορτογαλική EDP, την Ισπανική UNION FENOSA και τη Φιλανδική Fortum που έχει πολύ σημαντική κερδοφορία και πρόκειται για μια ιδιαίτερα προοδευτική και καινοτόμο επιχείρηση.

Την εικοσάδα συμπληρώνουν η Edison με σημαντική παραγωγή και χωρίς τομέα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, η Νορβηγική STATKRAFT, η Ιρλανδική ESB και οι Αυστριακές Verbund και EVN όπου είναι δύσκολο να τις κατατάξεις από άποψη μεγέθους αφού σε άλλα σημαντικά μεγέθη υπερέχει η μία και σε άλλα η άλλη.

Αλλά ας δούμε τις κορυφαίες είκοσι εταιρείες σε συνάρτηση και με την οικονομική τους απόδοση. Ας δούμε το περιθώριο λειτουργικού κέρδους EBIT (%) που έχουν. Η Νορβηγική STATKRAFT πρωταγωνιστεί φτάνοντας το 45% για το 2007 και 60% το 2006. Ακολουθεί η Φιλανδική FORTUM με 40% το 2007 και 30% το 2006. Πρόκειται για δύο πολύ καινοτόμες Σκανδιναβικές επιχειρήσεις που έχουν όμως και τη τύχη να παράγουν το μεγαλύτερο μέρος της ηλεκτρικής ενέργειας από αναγνώσιμες πηγές και κυρίως από Υδροηλεκτρικούς Σταθμούς. Οι Σκανδιναβικές επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας αναδιοργανώθηκαν και μετασχηματίστηκαν σε Ανώνυμες εταιρείες χωρίς να μετοχοποιηθούν ή ιδιωτικοποιηθούν, παραμένοντας δηλαδή υπό κρατική ιδιοκτησία και έλεγχο στη πλέον απελευθερωμένη αγορά ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη (Nord Pool), αναπτύσσοντας σύγχρονα συστήματα παραγωγής και διοίκησης και καταγράφοντας σημαντικότερη κερδοφορία.

Ακολουθεί η CEZ, μια εταιρεία στο μέγεθος της ΔΕΗ που πέρα από τη τύχη να βρίσκεται στη Κεντρική Ευρώπη και να είναι διασυνδεδεμένη με πολλές γείτονες-χώρες όπου μπορούσε να τους πουλάει ενέργεια φτηνότερα απ' ότι οι ίδιες μπορούσαν να παράγουν. Έκανε όμως και πολύ σημαντικά και τολμηρά βήματα επέκτασης στο εξωτερικό με αποτέλεσμα να βελτιώσει τη κερδοφορία της και το 2007 να έχει περάσει στη τρίτη θέση ξεπερνώντας την Αυστριακή Verbund που παράγει σχεδόν αποκλειστικά ηλεκτρική ενέργεια από Υδροηλεκτρικούς Σταθμούς. Τη πρώτη πεντάδα συμπληρώνει η Ισπανική Endesa που εντυπωσίασε με τα αποτελέσματα της τους Ιταλούς της ENEL οι οποίοι και την εξαγόρασαν. Οι μεγαλύτερες πέντε επιχειρήσεις βρίσκονται σε θέσεις από τη δέκατη έως τη δέκατη πέμπτη στη σχετική κατάταξη. Η ΔΕΗ δυστυχώς βρίσκεται στη τελευταία θέση του σχετικού πίνακα κατάταξης και στα δυο χρόνια που μελετώνται και από ότι φαίνεται δύσκολα θα ξεκολλήσει από εκεί αφού δε μπορεί να ορίσει τιμή πώλησης στο προϊόν που παράγει και πουλάει.

Όσον αφορά το πολύ γνωστό δείκτη ROE, που αφορά τη σχέση των καθαρών κερδών με τη καθαρή θέση μιας επιχείρησης, η Βρετανική CENTRICA εντυπωσιάζει με το σχεδόν 44% και τις δύο χρονιές. Η Αυστριακή Verbund και η Τσέχικη CEZ που κατείχαν κορυφαίες θέσεις στο προηγούμενο πίνακα κατάταξης εντυπωσιάζουν και τώρα αφού κατέχουν δεύτερη και τέταρτη θέση αντίστοιχα. Για το 2007, ανάμεσα τους μπαίνει η Γερμανική EnBW, με 26%, ενώ τη κορυφαία πεντάδα συμπληρώνει η θρυλική EDF. Το 2006, στη κορυφαία πεντάδα βρίσκεται η RWE στη θέση της CEZ. Και σε αυτό το πίνακα κατάταξης η ΔΕΗ κατέχει τη τελευταία θέση.

Γενικότερα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι πέντε μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κλάδου θα συνεχίσουν να είναι οι πρωταγωνιστές και τα επόμενα χρόνια. Οι επιχειρήσεις που έχουν τη τύχη να παράγουν ηλεκτρική ενέργεια από το νερό έχουν και τη δυνατότητα της υψηλής κερδοφορίας. Τα επόμενα χρόνια όμως είναι σίγουρο ότι όλο και περισσότερες επιχειρήσεις θα καταφύγουν στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αν θέλουν να επιβιώσουν.

Η IBERDROLA έχει κάνει σημαντικά βήματα προς αυτή τη κατεύθυνση και δείχνει ότι σύντομα η οικονομική της θέση θα βελτιωθεί ακόμα περισσότερο. Ακόμα και η πλέον ρυπογόνος ηλεκτροπαραγωγός εταιρεία της Ευρώπης RWE διαφημίζει πλέον τη στροφή της προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Η ΔΕΗ δυστυχώς μένει προς το παρών ουραγός σε μια τέτοια προσπάθεια αφού η θυγατρική της δε λειτούργησε τόσο καλά όσο αναμενόταν. Σπαταλήθηκαν χρηματικοί πόροι αλλά και ανθρώπινοι, αφού δεν επανδρώθηκε σωστά από το υπάρχον έμπυχο δυναμικό της μητρικής εταιρείας. Επίσης οι χαμηλές τιμές πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα καθιστούν προς το παρόν πολυτέλεια σε επενδύσεις σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Είναι βέβαιο ότι αν η μητρική εταιρεία αποφασίσει να διορθώσει τη στρατηγική της στο τομέα αυτό και αν το ρυθμιστικό πλαίσιο και οι νόμοι που διέπουν το κλάδο της ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα επιτρέψουν στη ΔΕΗ να ασκήσει δικαιότερα τη τιμολογιακή της πολιτική, η κερδοφορία και το μέλλον της επιχείρησης θα είναι σαφώς πιο ευοίωνα.

Ο δρόμος για τη πραγματική απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας σε παγκόσμιο επίπεδο είναι μακρύς και δύσβατος. Ίσως όμως και η πραγματική απελευθέρωση της αγοράς να είναι αδύνατη αφού υπάρχουν πολλοί σημαντικοί παράγοντες που την επηρεάζουν και για το λόγο αυτό είχαν δημιουργηθεί και τα φυσικά μονοπώλια. Το μέλλον θα δείξει αν πραγματικά μπορεί να γίνει απελευθέρωση σε μια αγορά με ένα τέτοιο αγαθό όπως είναι ο ηλεκτρισμός. Πάντως η ηλεκτρική ενέργεια εδώ και πολλές δεκαετίες είναι ένα άκρως απαραίτητο προϊόν για την οικονομική ανάπτυξη του κάθε τόπου. Το 2008, που τελείωσε αυτή η διατριβή, όλοι μιλούν για τη παγκόσμια οικονομική κρίση που βιώνουμε και που όπως λένε οι ειδικοί είμαστε μόνο στην αρχή. Η πολιτεία της Καλιφόρνια στην οποία εφαρμόστηκε για πρώτη φορά η απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και υπέφερε από αυτήν, σήμερα περνάει βαθιά οικονομική κρίση αφού όλες οι εταιρίες υψηλής τεχνολογίας καταρρέουν η μια μετά την άλλη. Μήπως η απελευθέρωση έπαιξε και αυτή το ρόλο της ; Στην Αγγλία πάντως αφού οι τιμές για πολλά χρόνια εκτοξεύθηκαν στα ύψη, σήμερα δείχνει να έχει ένα μοντέλο που δείχνει να πετυχαίνει καλλίτερα αποτελέσματα. Γιατί τι νόημα έχει να μιλάμε για απελευθέρωση, αν από αυτήν δεν ευνοείται ο τελικός καταναλωτής ; Πάντως ο Μίλτον Φρίντμαν ο πατριάρχης οικονομολόγος της ελεύθερης αγοράς και του άκρατου νεοφιλελευθερισμού στάθηκε τυχερός φεύγοντας από τη ζωή, πλήρης ημερών σε ηλικία 94 ετών, εν μέσω επαίνων από τους κυβερνώντες των πιο οικονομικά ανεπτυγμένων κρατών για τη συμβολή του στην οικοδόμηση του σύγχρονου κόσμου, μη προλαβαίνοντας να δει και να ζήσει τη κατάρρευση του, το 2008 και τον θρίαμβο μεγαλύτερου διανοητικού του εχθρού, Άγγλου λόρδου και διαπρεπούς θεωρητικού του κρατικού παρεμβατισμού Τζων Μέιναρντ Κέινς. Αξίζει να σημειωθεί ότι τη περίοδο που γράφονται οι τελευταίες γραμμές αυτής της διατριβής το γνωστό βιβλιοπωλείο Amazon πουλάει σαν τρελό το «Der Kapital» του Karl Marx ενώ όλα τα πρωτοσέλιδα των οικονομικών περιοδικών έχουν τη φωτογραφία του. Τα υπόλοιπα θα τα γράψει η ιστορία.